

Ennakoiden yhdessä eteenpäin

Jonna Löf, KM, suunnittelija/projektikoordinaattori, LUC-palvelut, Lapin ammattikorkeakoulu

Meeri Linna, Restonomi (AMK), projektipäällikkö, asiakkuusvastaava, Ammattiopisto Lappia

Pia Nikkinen, FM, suunnittelija, työelämäpalvelut, Lapin koulutuskeskus REDU

Asiasanat: ennakointi, osaamistarve, kumppanuus, koulutus

Ennakoinnilla katse tulevaisuuteen

Lapin voimavara on yhteistyö eri toimijoiden kesken, myös ennakoinnissa. Ennakointityön tavoitteena on ”nähdä tulevaisuuteen” ja sen pohjalta suunnitella tulevaisuuden tekemistä. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen ja Euroopan sosiaalirahaston rahoittaman EKKU-Ennakoinnista koulutukseen ja kumppanuuteen (1.3.2015–31.4.2018) -hankkeen yhtenä tavoitteena on ollut koota ennakointitietoa. Hankkeen aikana on kartoitettu yrityksistä ja organisaatioista tietoa, millaista osaamista heillä on tällä hetkellä ja millaista osaamista he tarvitsevat tulevaisuudessa sekä selvittää näiden yritysten henkilöstön koulutus- ja rekrytointitarpeita.

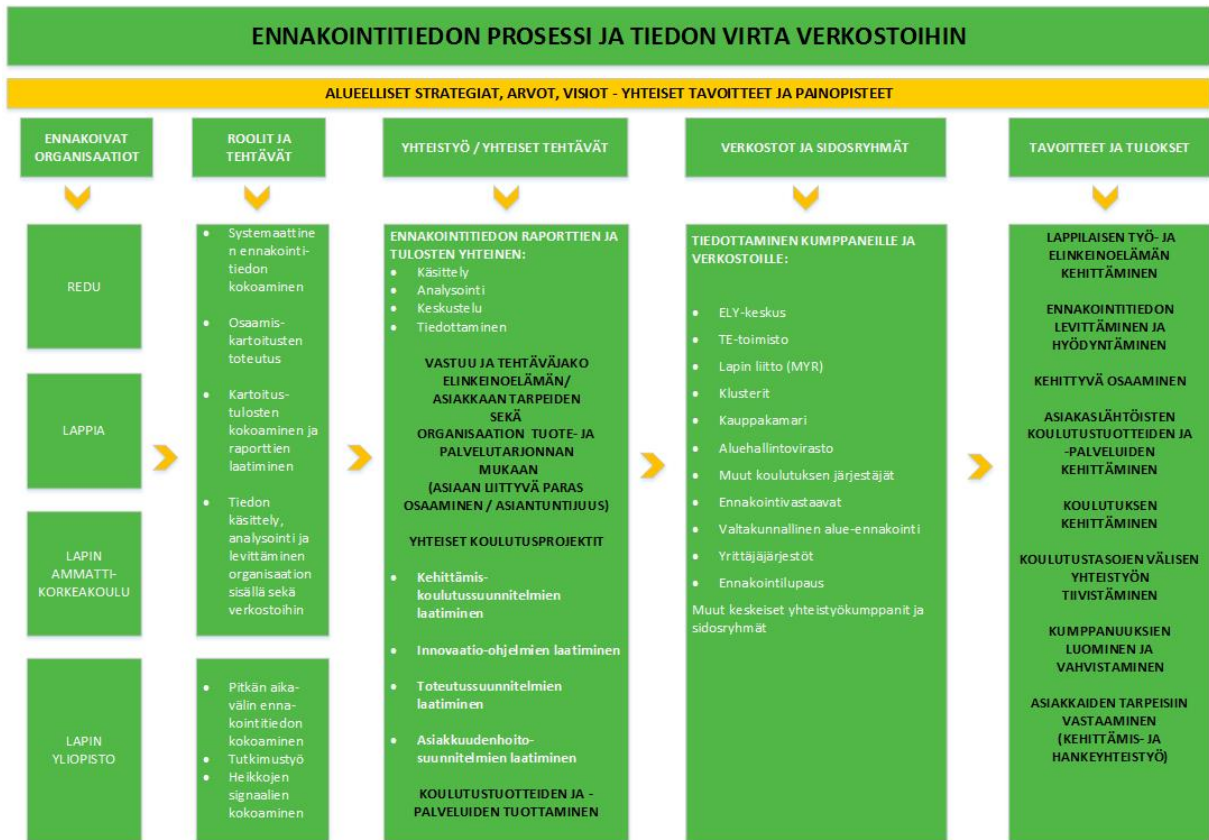
Hankkeessa on tehty yli 60 osaamiskartoitusta erilaisiin yrityksiin ja organisaatioihin. Yhtenä ennakointityön menetelmänä on käytetty C&Q-järjestelmää. Osaamiskartoituksessa esille nousseista ns. kuiluista muodostuu kehittämistarpeita, joiden pohjalta yritykselle on laadittu kehittämissuunnitelma, koulutussuunnitelma tai innovaatio-ohjelma. Hankkeen tavoitteena on ollut osallistaa yrityksiä ennakointityöhön ja vahvistaa kumppanuutta. Pyrkimys on ollut pysäyttää yritys pohtimaan itse omaa tulevaisuuttaan ja miettimään ratkaisuja kehittämistarpeisiinsa. Hankkeen tavoitteena on ollut hyödyntää ennakointitietoa yritysten osaamisen kehittämisessä, mutta myös parantaa koulutuksen vastaavuutta työelämän tarpeisiin

kehittämällä opetussuunnitelmia, menetelmiä, oppimisympäristöjä ja opetushenkilöstön tai kouluttajien osaamista.

Ennakointitiedon keräämisestä erilaisiin ratkaisumalleihin

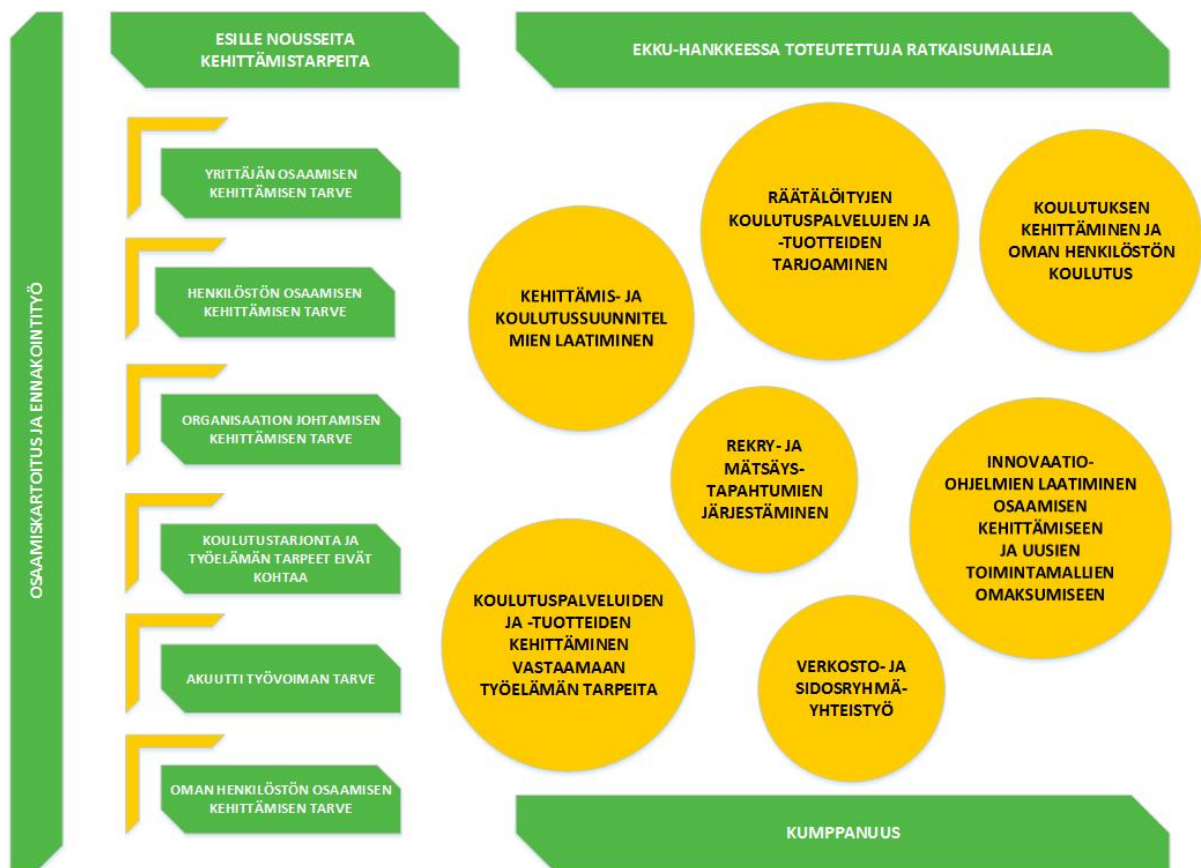
EKKU-hankkeessa on kerätty ennakointitietoa yritys- ja yhteisöasiakkaiden toiminnan kehittämiseksi, tuettu innovointia ja kasvuedellytyksiä sekä vahvistettu oppilaitosten kykyä vastata oikea-aikaisesti työelämän tarpeisiin. Verkostojen luominen ja työelämälähtöisyys ovat edellytyksenä tämän päivän korkeatasoiselle ammatilliselle koulutukselle, jotta oppilaitokset pystyvät kouluttamaan osaajia muuttuvaan työelämään. Ennakointi- ja kehittämistyön kohderyhminä ovat olleet Lapin työ- ja elinkeinoelämän toimijat sekä koulutusalojen opiskelijat ja henkilöstö. Ennakointitietoa on haettu mm. palvelualalta, kuntataloudesta, sosiaali- ja terveysalalta sekä teollisuudesta.

EKKU-hankkeessa on luotu prosessikuvauksia ennakointitiedon levittämiseksi ja hyödyntämiseksi sekä verkostoissa että koulutusorganisaation sisällä. Verkostoyhteistyössä on todettu, että ennakointitiedon jakamista vaikeuttaa yhteisen ennakointitietopankin tai -alustan puute. Haasteeseen on pyritty hankkeessa vastaamaan yhteisillä verkostotapaamisilla, työpajoilla ja vahvistamalla toimivia, henkilökohtaisia kontakteja. Ennakointitiedon levittämiseksi jatketaan yhteistyötä kumppaneiden ja keskeisten yhteistyötahojen kanssa myös hankkeen jälkeen. Oheinen prosessikuvaus esittelee verkoston keskeisiä toimijoita, tehtäviä ja rooleja sekä yhteisiä tehtäviä ja tavoitteita.

Kuvio 1. Yhteinen ennakointimalli

Laajojen ja monialaisten kartoitustulosten pohjalta EKKU-hanke on pyrkinyt vastaamaan työelämän tarpeisiin räätälöidyillä koulutusratkaisuilla, kehittämis- ja koulutussuunnitelmilla, erilaisilla rekry-tapahtumilla ja seminaareilla sekä aktiivisella verkostoyhteistyöllä. Tässä muutamia ratkaisumalleja, miten kartoituksissa ja ennakointityössä esille nousseisiin tarpeisiin on hankkeessa vastattu.

Kuvio 2. Ennakointityötä esille nousseita kehittämistarpeita ja ratkaisumalleja

Esimerkkejä ennakoitiedon hyödyntämisestä eri aloilla

Matkailuala

EKKU-hanke on osallistunut lapin matkailualan yritysten osaamisen ja osaamisen kehittämistarpeiden selvittämiseen. Verkostoyhteistyöllä ja osaamiskartoitusten avulla on pyritty selvittämään alan haasteita ja mahdollisuuksia, toimijoiden tehtäviä ja rooleja sekä hakemaan ratkaisuja matkailun palveluketjun laadun parantamiseen. Matkailualalla on usko matkailun kasvuun ja kehittymiseen. Alalla yritysten ja työnantajien haasteena on pysyvän, ammattitaitoisen työvoiman saaminen. Vallitsevana on ajatus, että jatkuvalla toiminnan ja palvelujen kehittämisellä pysytään mukana kovenevassa kilpailussa asiakkaista. On tärkeää profiloitua ja kehittää toimintaa sen mukaisesti. Matkailualan palveluketju pitää sisällään monenlaista ja monialaista osaamista kuljetus- ja huoltoaloilta tarjoiluun ja opastukseen.

Kartoitustyön tuloksena on tuotu esille matkailualan keskeisten ammattiryhmien suurimpia osaamisen kuiluja (kehittämistarpeita), pohdittu mistä osaamisen kuilut johtuvat ja mitä voitaisiin tehdä kuilujen kaventamiseksi. Näistä ja Ylläksen alueen matkailun haasteista, vahvuuksista sekä sinne tuoduista ratkaisumalleista voi lukea lisää EKKU-hankkeen loppujulkaisusta (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-230-3>).

Sosiaali- ja terveysala

Sosiaali- ja terveysala elää suuressa muutoksessa ja tulevaisuus asettaa alalle suuria haasteita. Muutosten myötä myös henkilökunta on uusien haasteiden edessä; tarvitaan uutta osaamista. Kilpailu kasvaa ja lisääntyy myös palvelujen tuottajien keskuudessa, joten laadulla ja osaavalla henkilökunnalla on selvä kilpailuetu. Johtajilta vaaditaan kykyä katsoa tulevaisuuteen ja kykyä vahvaan muutosjohtamiseen. EKKU-hankkeessa tehdyissä kartoituksissa koulutustarpeista esille on noussut muun muassa kuntoutuksen erikoisalakohtainen, kuntoutusmenetelmien ja vaikuttavuuden tuntemus, eri-ikäisten kehitysvammaisten neuropsykiatriset häiriöt, ohjaaminen ja toimintakyvyn tunteminen, toimintamuutosten ennakointiin liittyvä osaaminen sekä erilaisten uusien asiakkaiden ja toimintatapojen tuntemus. Lisäksi tiimityöskentelytaitoja korostettiin, koska hyvään ja monipuoliseen hoitotyöhön liittyy aina moniammatillinen yhteistyö. Ratkaisumalleina alalle tuotiin muun muassa räätälöidyt koulutusratkaisut yrityksille ja oppisopimuskoulutukset.

Palvelu- ja teollisuusala

Palvelualan sekä tuotanto- ja teollisuuden alan yrittäjille tehtyjen osaamistarvekartoitusten ja keskustelujen pohjalta kehitettiin yhdessä yritysten kanssa yrityksen toimintaa ja henkilökunnan osaamista. Osaamiskartoituksessa nousi esiin muun muassa osaamisen kehittämistarpeita sekä omistajan että muun henkilöstön osalta. Osaamiskartoituksessa nostettiin esiin osaamisen kehittämiskohteet. Niiden ja yritysten kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta syntyi käsitys kriittisimmistä osaamisen kehittämiskohteista. Tältä pohjalta Yrityksille tehtiin koulutus- ja kehittämissuunnitelmia, tarjottiin räätälöityjä koulutuksia, laadittiin kehittämis- ja innovaatio-ohjelmia sekä tuettiin uusien toimintamallien ja tuotteiden kehittämistä. Hankkeen aikana myös organisaatiot hyötyivät osaamiskartoituksista. Asiantuntijuuden ja henkilöstön osaamisen kehittämiseksi hyödynnettiin myös C&Q-ohjelmaa osaamiskartoituksin ja kartoitustyön pohjalta tehtyyn koulutus- ja kehittämissuunnitelmin.

Aloja yhdistävät työelämän osaamistaidot

Hankkeen aikana tehtyjen osaamiskartoitusten ja niistä saatujen tulosten perusteella työelämältä viestinä ja huomiona nousivat esille muutamia tulevaisuuden osaamiseen liittyviä erityispiirteitä, kuten monitaitoisuus, moniosaaminen, asiakasyhteistyötaidot, alan perustaidot ja tietotekninen yleinen osaaminen. Työntekijän tai opiskelijan asenteen merkitys tuli vahvasti esille riippumatta siitä, oliko yritys suoraan asiakaspalveluyritys vai tuotantolaitos, oliko yritys suuri tai pieni. Tämän hetken ja tulevaisuuden osaamistaidoissa usea yritys ja organisaatio nostivat esille myös tiimityötaidot, vuorovaikutus ja yhteistyötaidot, joustavuuden, motivaation ja aktiivisuuden sekä sen, että tulee olla ”hyvä tyyppi”. Tiimien perustana on monesti vuorovaikutus ja yhteistyötaidot. Tiimiin toimintaan kuuluu yhteiset pelisäännöt ja niihin sitoutuminen. Tiimityötaitojen lisäksi esille nousi joustavuus. Työntekijän odotettiin olevan myös motivoitunut ja aktiivinen työhön.

Lopuksi

Osaamiskartoitusten avulla on saatu tietoa yritysten henkilöstön osaamisen tasosta sekä tulevaisuuden osaamisen tarpeista. Hankkeen aikana saadut kokemukset osoittavat, että kartoitukset myös syventävät ja vahvistavat työelämän ja koulutuksen välistä yhteistyötä ja kumppanuutta. Haastattelutilanteissa päästään syvälle yrityksen tai organisaation toimintaan; sen haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Kartoitustulosten pohjalta päästään yhdessä pohtimaan ratkaisuja osaamisen kehittämiseksi ja liiketoiminnan menestymiseksi. Hankkeen aikana hyväksi todetun ennakkoinnin ja kumppanuuden toimintamallin kehittäminen jatkuu Lappilainen koulutuskumppanuus -hankkeessa. Koulutusorganisaatiot jatkavat kehittämistyötään, jotta pystyisivät entistä paremmin hyödyntämään ennakkointitietoa ja vastaamaan joustavasti työelämän tarpeisiin.